

Модернизација система средњег стручног образовања

EuropeAid/127455/C/SER/SR

ИЗВЕШТАЈ О СТУДИЈСКОЈ ПОСЕТИ

Компонента 3 - Осигурање квалитета –

Беч, Аустрија

06.05. - 11.05.2012. године

Ставови изнети у публикацији су ставови аутора и ни на који начин не представљају и не тумаче званично мишљење Европске уније.

1. Увод

Општи циљ пројекта, чији је део била ова студијска посета, је пружање подршке модернизацији система стручног образовања у Србији са циљем да се допринесе ефикаснијем националном економском опоравку и друштвеној кохезији, као и да се одговори на потребе тржишта рада и ученика (полазника). У оквиру пројекта циљ Компоненте 3 је да пружи подршку развоју и имплементацији система осигурања квалитета за стручно образовање, кроз идентификацију општих индикатора и процедура за ефикасно праћење система.

Један од изазова модернизације система средњег стручног образовања у Србији је да обезбеди да осигурање квалитета буде у складу са политиком усмереном на унапређивање квалитета и атрактивности стручног образовања, али и са развојем који се односи на давање веће аутономије стручним школама, нарочито због њихове улоге у бољем повезивању са тржиштем рада и развојем континуираног стручног образовања (образовања одраслих). Осим тога, увођење нових приступа финансирању, који захтевају већу одговорност, чини систем стручног образовања све разноврснијим (уз укључивање приватних установа) и сложенијим.

Стручно образовање ће све више бити под надзором различитих интересних страна, партнера и клијената, нарочито са новим моделима управљања и социјалног партнерства које треба увести, па отуда и постоји све већа потреба да се осигура транспарентност. Сходно томе, потребни су механизми и процедуре за осигурање квалитета како би се обезбедило да се систем развија у складу са стратешким циљевима постављеним у већ усвојеним стратегијама за развој стручног образовања и образовања одраслих, и омогућило праћење и оцењивање напретка али и потенцијалних неуспеха, и предузеле одговарајуће корективне мере. Из тог разлога Србија је заинтересована за најновији развој догађаја у Европској унији, а нарочито за препоруку Савета о Европском референтном оквиру за осигурање квалитета и сродних индикатора, алата и процедура.

Имајући у виду да је евалуација образовног система кључна страна успостављања и осигурања квалитета образовања, циљ је да се успостави стандардизовани систем процедура самовредновања и екстерне евалуације (спољашњег вредновања) како би се пратила, развијала и унапредила ефективност и ефикасност образовног система. Република Србија је тек на почетку усвајања стандарда налик онима који постоје у Европи. Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања је децембра 2010. године „лансирао“ *Стандарде квалитета рада образовно-васпитних установа*. Развој *Додатних стандарда квалитета за стручно образовање*, који су у надлежности Центра за стручно образовање и образовање одраслих у оквиру Завода за унапређивање образовања и васпитања, оствариван је под окриљем Министарства просвете и науке уз подршку пројекта ИПА 07 у периоду од марта 2010. до марта 2012. године.

Вид подршке овом развоју јесте и активност Компоненте 3 која се односи на организацију студијске посете за најмање 6 учесника из Министарства просвете и науке, али и релевантних установа које се баве осигурањем квалитета, са циљем да се упознају са примерима добре праксе у земљама Европске уније или у земљама у региону. Аустрија је изабрана због очигледног напретка који остварује у области праћења рада колега једнаких по образовању и позицији, као и због тога што је овај вид праћења једна од методологија осигурања квалитета коју ће, у оквиру Компоненте 3, Пројекат покушати да истражи и пилотира током 2012. године.

2. ПРОГРАМ ПОСЕТЕ

ДАН 1 Понедељак 07.05.2012. године

09:00	<i>Трансфер до Савезног министарства просвете, уметности и културе (БМУКК)</i>
09:30 – 12:00	<p>Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur Sektion Berufsbildendes Schulwesen, Erwachsenenbildung und Schulsport Blauer Salon Minoritenplatz 5, 1010 Wien T +43 (0)1 53120 DW (0) F +43 (0)1 53 120-3099 ministerium@bmukk.gv.at http://www.bmukk.gv.at</p> <p>Презентер: Reinhard Nöbauer</p> <p>ТЕМА: Добродошлица и представљање програма Систем стручног образовања и обука у Аустрији</p> <p>Презентер: Katrin Willenshofer</p> <p>ТЕМА: Образовни стандарди у стручном образовању Настава заснована на компетенцијама – нови пројекат</p>
12:00 – 13:30	<i>Пауза за ручак и трансфер до Регионалне канцеларије Привредне коморе</i>
13:30 – 15:30	<p>Regional Apprenticeship Office of the Economic Chamber (Регионална канцеларија Привредне коморе) Rudolf Sallinger Platz 1, 1030 Wien</p> <p>Презентер: Mario Grnja</p> <p>ТЕМА: Систем приправништва (обављања праксе) у Аустрији и улога регионалних комора</p>
15:30	<i>Трансфер до хотела</i>

ДАН 2 Уторак 08.05.2012. године

09:00	<i>Трансфер до Референтног тела за осигурање квалитета у стручном образовању у Аустрији (OEAD)</i>
09:30 – 11:00	<p>ARQA-VET Österreichische Referenzstelle für Qualität in der Berufsbildung Austrian Reference Point for Quality Assurance in VET (Референтно тело за осигурање квалитета у стручном образовању у Аустрији) in der OeAD (Österreichischen Austauschdienst)-GmbH Ebendorferstraße 7, 1010 Wien 3. спрат, Сала 3.16 tel. +43 (0)1 534 08-300 www.arqa-vet.at</p> <p>Презентер: Dr. Franz Gramlinger</p> <p>ТЕМА: Осигурање квалитета у стручном образовању Праћење рада колега једнаких по образовању и позицији <i>(Individualfeedback, Systemfeedback, Indikatoren, Daten und Ergebnisse der Evaluation, bundesweite Qualitäts-und Evaluierungsschwerpunkte)</i></p>
11:00 – 12:00	<p>National Coordination Point for the National Qualification Framework in Austria (Национално координационо тело за Национални оквир квалификација у Аустрији) Österreichische Referenzstelle für Qualität in der Berufsbildung Austrian Reference Point for Quality Assurance in VET (Референтно тело за осигурање квалитета у стручном образовању у Аустрији) in der OeAD (Österreichischen Austauschdienst)-GmbH Ebendorferstraße 7, 1010 Wien 3. спрат, Сала 3.16 tel. +43 (0)1 534 08-300 www.arqa-vet.at</p> <p>Презентер: Karl Andrew Müllner</p> <p>ТЕМА: Стратегија и развој Оквира квалификација (европског и националног)</p>
12:00 – 14:00	<i>Пауза за ручак и трансфер до Универзитетског колеџа за образовање наставника</i>
14:30 – 16:30	Pädagogische Hochschule

	<p>University College of Teacher Education (Универзитетски колеџ за образовање наставника) Grenzackerstraße 18, 1100 Wien</p> <p>Презентер: Заменик директора одсека за образовање наставника - Gertrude Grabner</p> <p>ТЕМА: Стандарди и обука наставника у стручном образовању</p>
16:30	<i>Трансфер до хотела</i>

ДАН 3 Среда 09.05.2012. године

09:30	<i>Трансфер до Савезног министарства просвете, уметности и културе (ВМУКК)</i>
10:00 – 12:00	College for Agriculture and Forestry (Школа за пољопривреду и шумарство) Grünbergstrasse 24, 1131 Wien Презентер: Директор Gottfried Kellner ТЕМА: Посета школе: реновирана стручна школа у складу са најновијом технологијом
12:00 – 14:00	<i>Пауза за ручак и трансфер до Аустријског института за истраживања у стручном образовању</i>
14:00 – 16:00	Österreichisches Institut für Berufsbildungsforschung Austrian Institute for Research on Vocational Training (Аустријски институт за истраживања у стручном образовању) Margaretenstrasse 166/2 nd floor, 1050 Wien www.oeibf.at Презентер: Roland Löffler ТЕМА: Истраживања у области стручног образовања и статистика у Аустрији Прикупљање статистичких података и њихова примена у стручном образовању
16:00	<i>Трансфер до хотела</i>
19:00	<i>Вечера у организацији Савезног министарства просвете, уметности и културе</i>

ДАН 4 Четвртак 10.05.2012. године

09:00	<i>Трансфер до школе</i>
10:00 – 12:00	Business Academy Donaustadt Polgarstrasse 24, 1220 Wien Презентер: Директор Christian Posad ТЕМА: Самовредновање и праћење рада колега једнаких по образовању и позицији на школском нивоу „COOL учионица“ – отворена и кооперативан учионица - (cooperative and open learning) Classroom
12:00 – 14:00	<i>Пауза за ручак и трансфер до KulturKontakt-a</i>
14:00 – 15:00	KulturKontakt Austria Universitätsstraße 5, 1010 Wien +43 1 5238765-0 office@kulturkontakt.or.at www.kulturkontakt.or.at Презентер: Monika Mott ТЕМА: Сарадња Аустрије са Србијом
15:00	<i>Трансфер до хотела</i>

ДАН 5 Петак 11.05.2012. године – полудневни програм

09:30	<i>Трансфер до стручне школе (Berufsschule)</i>
10:00 – 12:00	Vocational Schools for Apprentices (Стручне занатске школе) Hütteldorfer Straße 7 – 17, 1150 Wien Презентер: Robert Rohr, школски инспектор Peter Reif, лице одговорно за квалитет ТЕМА: Инспекција – Како се спроводи у пракси? Посета радионицама за прераду дрвета и учионицама
12:00	<i>Полазак за Београд</i>
Око 20:00	<i>Долазак у Београд</i>

3. КРАТАК ПРИКАЗ ПОСЕЂЕНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

3.1 Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur (BMUKK) (Савезно министарство просвете, уметности и културе)

Савезно министарство просвете, уметности и културе постоји у садашњој структури од 1. марта 2007. године, а актуелни савезни министар је Dr. Claudia Schmied. У надлежности овог Министарства је целокупно државно основно и средње образовање од обавезног школовања до вишег средњег образовања на Нивоу 2 (матура), колеџи за образовање, као и образовање одраслих и сва питања везана за целоживотно учење.

У области уметности и културе, ово Министарство (BMUKK) одговорно је за промовисање свих грана уметности под окриљем савезне владе и одржавање и очување културног наслеђа (библиотеке, народни музеји, очување историјских споменика и промоцију културе) и народних позоришта.

Пословима државно признатих верских заједница у Аустрији управља Канцеларија за културу овог Министарства.

3.2 Bundesministerium für Wirtschaft, Familie und Jugend (BMWFJ) (Савезно министарство за привреду, породицу и омладину)

Савезни министар овог Министарства је Reinhold Mitterlehner. Савезно министарство за привреду, породицу и омладину ствара најбоље окружење за пословање и заступа интересе аустријске привреде на међународном нивоу. Главни циљ овог Министарства је пружање подршке структуралним променама кроз стимулисање напретка у истраживањима, технологији и иновацијама. Када је у питању политика која се односи на породицу, ово Министарство одговорно је за надокнаду за бригу о деци, накнаду за децу (дечији додатак) и за услове кроз које се омогућава усклађивање пословних и породичних обавеза. У оквиру Сектора за младе се, кроз циљане субвенције, пружа подршка омладинским организацијама, омладинским иницијативама и клубовима.

Савезно министарство за привреду, породицу и омладину (BMWFJ) у сарадњи са осталим интересним страна постигло је пуно у сектору за стручно образовање: у току је модернизација постојећих места за обављање приправничког стажа (праксе), модуларијација (флексибилност у погледу проходности стручног образовања и унапређене могућности за комбиновање образовања, лакше признавање претходно стечених вештина, бољи одговор на специфичне потребе привредних грана), интегрисано стручно оспособљавање (прилагођене обуке за посао за адолесценте из угрожених група), мере за обезбеђивање приправничког тржишта (циљана подршка за компаније које организују обуке кроз „субвенције за приправнички стаж (обављање праксе)“), стажирање у другим земљама (подршка приправницима, ученицима/полазницима, стручњацима и тренерима) и комбиновано приправништво са А-нивоима („пропустљивост“ обука).

3.3 ARQA-VET: Österreichische Referenzstelle für Qualität in der Berufsbildung (Аустријско референтно тело за осигурање квалитета у стручном образовању)

Аустријско референтно тело за осигурање квалитета у стручном образовању, ARQA-VET, основано је у октобру 2007. године, а себе види као услужну организацију која жели свима који су укључени у стручно образовање у Аустрији да пружи свеобухватне

услуге и знање из области осигурања квалитета и развоја. Циљ овог тела је да повеже интересне стране – своје кориснике – у једну мрежу и пружи активну посредничку улогу на европском нивоу. Као једно од укупно 21 националног тела колико тренутно постоји, Аустријско референтно тело за осигурање квалитета у стручном образовању жели да делује проактивно и иновативно унутар ове Европске мреже.

Следећи задаци представљају почетак рада:

- Информисање националних интересних страна (сачињених од актера у стручном образовању, нпр. образовних установа, социјалних партнера и компанија, и актера у стручним обукама) о активностима Европске мреже, и обрнуто
- Пружање активне подршке спровођењу програма рада Европске мреже за осигурање квалитета у стручном образовању (EQAVET)
- Развој конкретних мера подршке осигурању квалитета и развоју у стручном образовању
- Подизање нивоа свести међу интересним странама о користима које се остварују применом принципа, метода и алата осигурања квалитета
- Обезбеђивање оперативне подршке Одељењу (Секцији) II за стручно образовање у Савезном министарству просвете, уметности и културе и имплементацији Иницијативе за квалитет у стручном образовању (Quality Initiative for Vocational Education, QIBB) и спровођењу националних и европских активности Европске мреже за осигурање квалитета у стручном образовању (EQAVET).

3.4 Österreichisches Institut für Berufsbildungsforschung (*öibf*) (Аустријски институт за истраживања у стручним обукама)

Мисија Аустријског института за истраживања у стручним обукама (Austrian Institute for Research on Vocational Training, *öibf*) је спровођење висококвалитетних истраживања и развоја у циљу обезбеђивања подршке и промовисања активности и политика која се односе на стручно образовање и обуке. У свом раду Институт се посебно фокусира на иновације у образовању и међусобни однос образовања и тржишта рада. Институт је активан и на националном и на интернационалном нивоу.

Посвећеност академским стандардима научног истраживања и висок ниво професионализма обезбеђују добре резултате и сарадњу са партнерима, клијентима и институцијама уговарачима. Стручност и посвећеност су од кључног значаја за успешну реализацију више од 1350 пројеката током последњих 35 година.

Интердисциплинарни приступ сложеним проблемима и истраживачким питањима подразумева интеграцију фрагментираних и изолованих резултата из различитих научних дисциплина, чиме се обезбеђује свеобухватно и вишеструко истраживање различитих аспеката стручног образовања и обука. Осим примењених истраживања и развоја, *öibf* спроводи и основна истраживања заснована на научним методама.

3.5 QIBB Qualitätsinitiative Berufsbildung (Иницијатива за квалитет у стручном образовању)

Иницијатива за квалитет у стручном образовању је стратегија за стручно образовање и обуке Савезног министарства просвете, уметности и културе за увођење свеобухватног система управљања квалитетом у стручно образовање у Аустрији. Фокус је на

систематском развоју поузданости и квалитета наставе и обука, као и квалитета административних услуга.

QIBB је прилагођен специфичним потребама система стручног образовања, а поред школског нивоа обухвата и све нивое система (укључујући и школске управе и надзор школа). QIBB испуњава захтеване критеријуме национално и интернационално признатих система управљања квалитетом за образовне установе.

3.6 Wirtschaftskammer Österreich (WKÖ) (Аустријска савезна привредна комора)

Аустријска савезна привредна комора (Wirtschaftskammer Österreich, WKÖ) координира и заступа интересе аустријске пословне заједнице на националном и интернационалном нивоу. Унутар аустријског система привредних комора она функционише као кровна национална организација за девет државних комора (по једна у свакој аустријској савезној држави или Bundesland) и 110 трговинских удружења за различите привредне гране. Већина државних комора и удружења има своје локалне канцеларије које пружају услуге својим члановима у најближем окружењу.

Чланство је обавезно и обухвата све аустријске компаније које су активне (које остварују пословање). Чланство чини око 430000 предузећа из различитих пословних грана, као што су трговина и занати, индустрија, транспорт, туризам, услужне привредне гране, финансије и осигурање. Аустријска савезна привредна комора је самофинансирајућа - 85% трошкова се покрива из доприноса чланова, а преосталих 15% из прихода оствареног од тржишне продаје. Овај фактор, у комбинацији са демократским самоуправљањем као начином управљања организацијом, чини Комору у потпуности независном од државних органа.

Главни задатак Аустријске савезне привредне коморе је да активно обликује пословно окружење у Аустрији и да заступа интересе свог чланства на свим нивоима власти. По закону, владе су обавезне да се консултују са коморама у вези законодавних пројеката и важне регулативе. Многи закони садрже одредбу о укључивању комора у доношење одлука и административне процедуре. За чланове су обезбеђене и информативне и саветодавне услуге: уобичајена питања обухватају опорезивање, закон о раду, стручне обуке, законодавство специфично за привреду, оглашавање (адвертајзинг) у оквиру привреде и истраживање тржишта.

3.7 Arbeiterkammer (Аустријска комора рада)

Комора рада је организација која заступа интересе 3 милиона запослених и потрошача у Аустрији. Чланство је обавезно за све запослене који раде у Аустрији, али Комору рада не треба мешати са аустријским радничким синдикатима код којих је чланство добровољно и организовано под кровном организацијом, ÖGB. ÖGB и Аустријска комора рада (Arbeiterkammer) заједно заступају интересе запослених у аустријском систему социјалног партнерства ("Sozialpartnerschaft"), које игра главну улогу у регулисању плата и цена. Аустријска комора рада је заснована на Коморама рада за сваку савезну покрајину у Аустрији. Председник Коморе рада Беча је уједно и председник Аустријске коморе рада. Један од главних пројеката Коморе рада је стварање индекса радне климе ("Arbeitsklima Index"), који је установљен 1997. године, а 2010. године је обухватио око 42000 разговора са радницима у Аустрији.

3.8 KulturKontakt Austria (ККА)

KulturKontakt Austria је европски центар за компетенције и ресурсе у области образовања, културе и уметности, који се у географском смислу фокусира на Аустрију, источну и југоисточну Европу. ККА ради (функционише) као аустријска институција у име и уз подршку Савезног министарства просвете, уметности и културе. Основне области деловања ове непрофитне организације су културна сарадња, покровитељство уметности, културно образовање у школама и образовна сарадња. Преко 60 чланова особља реализује вишеструке програме ККА-а. У свом раду ККА је посвећена основним принципима образовне и културне политике формулисане на европском нивоу, тј. целоживотном учењу, разноврсности и инклузији. На основу ових принципа, ККА пројектује своје активности и програме са циљем да се олакша једнак приступ образовању, култури и уметности за све.

Главни финансијер KulturKontakt Austria је Аустријско савезно министарство просвете, уметности и културе. Аустријска агенција за развој (Austrian Development Agency, ADA) такође пружа подршку KulturKontakt Austria у контексту аустријске развојне сарадње, као и Аустријско савезно министарство за науку и истраживање (BMWf).

ККА има више од двадесет година искуства у културној и образовној сарадњи са источном и југоисточном Европом, деценије стручног рада на обликовању културног образовања у аустријским школама, добро утемељену експертизу у успостављању сарадње између уметника, установа културе и комерцијалних (трговачких) организација, детаљно познавање тренутних изазова у образовању и култури у аустријском и европском контексту, свеобухватно знање у раду са процесима промене у образовању и култури у друштвима која пролазе кроз трансформацију (управљање променом) и опсежно искуство у националним и интернационалним мрежама (образовне установе и установе културе, иницијативе и експерти).

4. УЧЕСНИЦИ

Учесници студијске посете били су чланови Радне групе за осигурање квалитета Компоненте 3, који су у периоду од 2010. до 2012. године, заједно са средњим стручним школама укљученим у пилотирање, давали свој допринос развоју и тестирању Оквира за самовредновање и објављивању Водича за самовредновање за установе у стручном образовању. Учесници ће наставити свој рад у Радној групи током продужетка Пројекта, а њихов рад ће се односити на развој, тестирање и објављивање Оквира и Приручника за праћење рада колега једнаких по образовању и позицији.

Име и презиме	Позиција	Установа
Јасмина Ђелић	Руководилац Центра за вредновање и истраживања	Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
Јелена Најдановић-Томић	Руководилац Центра за стандарде	Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
Татијана Глишић	Саветник	Центар за стручно образовање и образовање одраслих Завод за унапређивање образовања и васпитања
Милан Јоксимовић	Просветни саветник	Школска управа Београд Министарство просвете и науке
Љиљана Лутовац	Саветник	Сектор за запољшавање Министарство економије и регионалног развоја
Ирена Дуканац	Самостални саветник	Служба за стручно образовање Привредна комора Србије

Учеснике посете пратили су:

Керстин Шнајдер Кључни експерт Компоненте 3
Славица Поповић Експерт пројекта и преводилац

5. ПОЈЕДИНАЧНИ ИЗВЕШТАЈИ О СТУДИЈСКОЈ ПОСЕТИ

По завршетку студијске посете сваки учесник је био у обавези да напише кратак извештај о студијској посети (око 1/2 стране) којим су обухваћени одговори на следећа питања:

- Какви су моји утисци и мишљења?
- Које нове концепте и/или идеје сам приметιο/ла?
- Шта сам научио/ла?
- Са ким сам се сусретао/ла?
- Које нове контакте сам остварио/ла?
- Шта се од свега виђеног може применити у Србији?

5.1 Извештај представника Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања

Место: Аустрија, Беч

Време: од 6. до 11. маја 2012.

Организатор: Пројекат ИПА 2007 – *Модернизација система средњег стручног образовања*

Учесници:

- два представника Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања
- један представник Завода за унапређивање образовања и васпитања
- један представник Министарства просвете и науке
- један представник Привредне коморе Србије
- један представник Министарства за економију и регионални развој
- један представник Пројекта ИПА 2007
- један консултант у Пројекту ИПА 2007.

Лична запажања, процене и предлози (према редоследу посећених институција и тела):

1. Министарство образовања, уметности и културе

Представници директората за осигурање квалитета стручног образовања у Аустрији, представили су цео систем образовања, а детаљно ниво средњег стручног образовања у овој држави, са посебним нагласком на објашњења о хоризонталној и вертикалној проходности кроз овај ниво система. Према приказаним подацима може се закључити да постоје веома ефикасни и чврсти механизми за осигурање највишег степена образовања за сваког ученика. Девета година школовања је обавезна за све и она је у саставу средњих школа, тако се се обезбеђује сигуран „улаз“ ученика у систем за даље школовање после основне школе. Ова мера може се применити и у нашем систему образовања, уз измене и допуне постојећег системског закона. Посебан квалитет аустријског средњег образовања је оперативна и суштинска повезаност за светом рада (послодавцима), где ученик средње школе по почетку школовања потписује уговор за послодавцем, код кога обавља практични рад (који му се плаћа). Већину времена проводи у предузећу, а мањи део у школи, при чему је најдуже

трајање образовања четири године. Овај систем назива се дуални систем образовања и резултат је вишедеценијских напора привредне и радничке коморе, као и синдиката да се систем стручног образовања развија функционално. У овом тренутку у овом, дуалном систему, налази се 40% ученика средњих школа, а стопа незапослености у Аустрији најмања је у ЕУ, што се може приписати и дуалном систему.

У односу на наш систем, нека од решења је могуће применити, а пре свега мислим на повезивање система образовања и тржишта рада, где би улога Привредне коморе и Националне службе за запошљавање била оперативнија и јаснија.

2. Регионална канцеларија Привредне коморе

Према подацима које је дао саветник за запошљавање и приправништво у овој регионалној једници, послови Привредне коморе у Аустрији су веома оперативни, а запослени су усмерени на сваког појединца који тражи посао. Комора има сталну комуникацију са радничким коморама и синдикатима, што је основа за решавање заједничких питања и интереса.

У односу на делокруг рада наше привредне коморе, постоје значајне разлике, јер се у Аустрији поступа оперативно, а посебно се води рачуна о мигрантима, због чега се ангажују саветници који говоре различите језике, а посебно турски, албански и језике народа из бивше Југославије. Веома је импресивно то до које мере се саветници из јединица коморе укључују у заступање интереса радника, али и ученика који се опредељују за дуално образовање.

3. ARQA-VET (Референтно тело за осигурање квалитета у стручном образовању - Berufsbildung)

На састанку са представницима овог тела добијене су прецизне и свеобухватне информације о систему осигурања квалитета у стручном образовању. Ово тело одговорно је за комплетан систем са активностима, инструментима, процедурама и одговорностима. На основу прикупљених података припремају се информације на основу који се доносе даље одлуке о томе у ком правцу треба даље радити на осигурању квалитета средњег образовања. Одговорни су за доступност и садржај инструмената за самовредновање и вредновање. У овом систему школе имају довољно аутономије, при чему држава одређује главне циљеве развоја (домене).

За наше околности веома је интересантно решење о транспарентном избору наставника који се укључују у вредновање колега једнаких по образовању. Након савладаних обука и избора, изабрани наставници су доступни свим школама, али морају да иду у школе из других региона. Њихове референце доступне су на званичном сајту и школе могу бирати колеге које ће позвати у школу да обаве спољашње вредновање.

Систем за осигурање квалитета образовања у стручном образовању стабилно функционише, чини се да је у његово успостављање уложено много напора у правцу подизања свести школа и наставника да прихвате активности за осигурање квалитета и да их аутономно развијају и осмишљавају.

Ово тело је одговорно и за праћење и укључивање у активности Европске мреже за осигурање квалитета у стручном образовању (EQAVET). Мислим да је потребно испитати могућности да се и наша држава, посредством Министарства просвете и науке или ЗВКОВ-а укључи у активности ове мреже.

4. Национални оквир квалификација у Аустрији

Формирано национално тело за НОК ослања се значајно на оквир квалификација ЕУ ради усаглашавања нивоа, што је важно свим грађанима. Уз употребу одређених софтвера, могућа су поређења између различитих држава.

За највећи број података који се односе на НОК одговорна је Национална служба за запошљавање, која припрема и објављује веома важне квантитативне податке и прогнозе, које су вишеструко корисне свим ресорима у образовању и на тржишту рада. Ради се о дневним, недељним и месечним подацима о различитим питањима из области запошљавања, понуде и потражње на тржишту рада.

Ове податке редовно и одговорно користе послодавци, радничка комора, привредна комора и синдикати.

5. Аустријски институт за истраживања у стручним обукама - *öibf*

На састанку са представником овог института, који је уједно и професор на факултету, добијене су главне информације о томе ко, колико и зашто спроводи бројна истраживања у Аустрији у области стручног образовања и обука. Веома је интересантно то што је институт основан пре 40 година, као владина установа, да би се, након неког времена осамосталио и функционише као независна истраживачка институција. Дакле, пре скоро пола века носиоци политике развоја Аустрије су схватили значај истраживања, односно истраживачких резултата и налаза за развој друштва. Принцип - развој на основу анализа и података, прихватили су сви чиниоци развоја система стручног образовања, тако да у Аустрији постоји велики број независних истраживачких организација чије услуге користи влада, државни органи, синдикати, национална служба за запошљавање, привредне и радничке коморе, школе и други.

Öibf је познат као високо професионална организација коју уважавају партнери и клијенти, а окупља угледне истраживаче, професоре са факултета, научнике. Окупља и мрежу спољних сарадника који имају стручне референце у одређеним областима истраживања. У свом раду примењују научну методологију и интердисциплинарни приступ сложеним проблемима и истраживачким питањима.

Уколико се укаже могућност, било би добро да се *Öibf* повеже са Привредном комором Србије, Националном службом за запошљавање, ЗУОВ-ом и ЗВКОВ. У почетку то би могла бити помоћ консултаната, који би помогли у утврђивању приоритетних циљева истраживања у нашем систему стручног образовања и на тржишту рада.

О њиховом раду треба информисати и Савет за стручно образовање и образовање одраслих да би се указало на значај интердисциплинарног приступа и анализа у доношењу мишљења и одлука које су значајне за развој стручног образовања у Србији.

6. Средња стручна школа (Berufsschule)

У овој стручној школи добијене су, према мишљењу већине чланова у групи, најјасније и најконцизније информације о систему стручног образовања у Аустрији, а посебно о тзв. дуалном образовању. Ова (шегртска) школа има веома прецизне податке о ученицима које школује.

Разговор су водили просветни инспектор који је задужен за ову школу и наставник који је на челу тима за осигурање квалитета рада школе. Веома је било уочљива упућеност инспектора у све активности школе, а стиче се и утисак да сарадњу са школом остварује у континуитету и да пружа различите видове подршке.

Наставник из школе, који је на челу школског тима за осигурање квалитета веома уверљиво је приказао систем самовредновања, осигурања квалитета и развоја школе. Иако се много ослањају на Иницијативу за осигурање квалитета која постоји на националном нивоу, чини се да су самосталне активности школе у области осигурања квалитета највише допринеле развоју школе. У овоме виде и значајну улогу просветног инспектора који им помаже у раду, као и улогу послодаваца који учествују у развоју школе, тако што дају повратне информације о знањима и вештинама ученика.

7. Универзитетски колеџ за образовање наставника

Циљ посете је био упознавање система обуке наставника у стручном образовању. Сваки наставник стручног предмета у Аустрији, када се запосли у стручној школи, обавезан је да се, по склапању уговора о раду са школом, укључи и у систем образовања ради стицања факултетске дипломе. Наставници-ученици бирају један од организационих модела – викендом, у вечерњим сатима и др. Сви предмети, од општих, до стручних реализују се у школи. Садржаји општих предмета и страних језика прилагођавају се подручју рада у коме наставник ради.

Овај систем обуке у одређеним елементима је идентичан систему који је предвиђен нашим системским законом и подзаконским актима о стручном усавршавању наставника и полагању испита за лиценцу. Дакле, у школи могу радити само они стручњаци који су положили и испите из домена педагогије, педагошке психологије, дидактике, посебних методика, за шта добијају одређене ЕСПБ.

Верујемо да овакав систем образовања наставника доприноси квалитету наставе у стручним школама, за шта се добија потврда код послодаваца који задржавају ученике након школе.

8. Колеџ за пољопривреду и шумарство

Нова школа у Аустрији, која је уједно и научно-истраживачка база факултета. Школује ученике за занимања у пољопривреди, хортикултури и шумарству. Тема посете није остварена, јер је директор све време посветио приказивању технолошких решења у стакленицима, веома функционалних архитектонских решења за заштиту енергије и услова у којима живе ученици у дому који је у саставу школског центра.

За чланове студијске групе све виђено било је веома интересантно и потпуно ново. Било би добро да се наше пољопривредне школе (средње и високе) повежу са овом школом ради учења и могућих партнерских пројеката.

Општа запажања о студијској посети:

- институције и домаћини су пажљиво изабрани,
- материјали које је Пројекат припремио за учеснике студијске посете је веома садржајан и био је од велике помоћи за припрему питања за домаћине
- домаћини – представници изабраних институција су се припремили за разговоре и били су расположени за питања учесника,
- организатор посете је обезбедио одличан смештај за учеснике,
- програм посете је био обиман, али не превише захтеван,
- паузе за ручак (између два састанка) су биле велике, што је отежавало организовање учесника за обилазак изабраних дестинација у поподневним сатима,
- Славица Поповић, координатор посете, квалитетом и брзином превођења, омогућила је свим учесницима да активно учествују на састанцима.

У целини гледано, била сам учесник у веома садржајној и добро организованој студијској посети. Виђена системска решења и примери добре праксе треба да буду приказани доносиоцима одлука у систему стручног образовања. Презентације домаћина и овај извештај биће доступни свим запосленима у Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања.

Извештај припремила
Јасмина Ђелић

5.2 Извештај представника Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања

ИЗВЕШТАЈ О СТУДИЈСКОЈ ПОСЕТИ БЕЧУ КОЈА ЈЕ РЕАЛИЗОВАНА У ОКВИРУ ПРОЈЕКТА МОДЕРНИЗАЦИЈА СРЕДЊЕГ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА – КОМПОНЕНТА 3 ОСИГУРАЊЕ КВАЛИТЕТА

1. Какви су моји утисци и мишљења?

Сматрам да је посета добро конципирана у односу на њен циљ који се односио на стицање увида у систем и елементе осигурања квалитета у Аустрији у средњем стручном образовању. У складу са тим, адекватно су изабране институције на различитим системским нивоима, од националног до школског, тако да смо могли да стекнемо увид у концептуална и стратешка решења и у њихову конкретизацију на нивоу школе.

Посебан фокус наше посете била је самоевалуација и праћење рада колега једнаких по образовању и позицији, и иако смо доста разговарали о томе, мој утисак је да о томе нисмо сазнали довољно, нарочито на нивоу конкретне праксе. Можда је разлог за то, што нам је било потребно време да упознамо и разумемо систем аустријског стручног образовања, па за ове информације није остало превише времена.

2. Које нове концепте и идеје сам приметила?

Нисам сигурна да су оно што сам приметила у Аустрији нови концепти или идеје, али сам запазила неколико ствари које ми се чине јако значајне, а нису довољно присутне у нашем образовном систему. Оно што ми се чини доминантним концептом је снажна повезаност образовног система са привредом, односно флексибилност образовног система средњег стручног образовања која му омогућава не само да прати потребе привреде него и да буде значајан фактор економског развоја земље. То је остварено кроз различите нивое и облике повезаности привредних субјеката и образовних институција. Инфраструктуру оваквог концепта чини низ институција, образовних и привредних које пружају подршку оваквом систему. Партиципација привреде и послодаваца у образовном систему је један од ослонаца система осигурања квалитета средњег стручног образовања.

Синхронизација, координација рада различитих институција, учешће, заједничко стратешко, развојно планирање, праћење и анализа потреба дугорочног развоја и усклађивање образовног система са тим, флексибилан систем образовања и усавршавања за професију наставника у средњем стручним образовању, савремени и функционални курикулум са доста праксе, добро развијен систем испита и могућност за даље школовање или накнадно укључивање у образовни систем су идеје и концепти који ми се чине најзначајнијим.

3. Шта сам научила?

Научила сам много о систему стручног образовања у Аустрији, а нарочито ми је био интересантан пројекат праћење рада колега једнаких по образовању и позицији је то

нови облик евалуације који има велики потенцијал за унапређивање квалитета рада у школама, па су искуства у његовој примени веома важна.

Поред свих нових информација које сам стекла, научила сам још понешто и о посвећености, одговорности, доброј организацији и професионализму.

4. Са ким сам се сусретала?

Све планиране посете омогућиле су нам да се сретном са стручњацима од којих смо доста сазнали током презентација, али и у неформалном разговору. Такође, у скоро свакој од посећених институција имали смо прилику да сретнемо наше сународника и да са њима поразговарамо и ван званичног програма посете.

Имала сам и задовољство да боље упознам и, на професионалном и на личном плану моје сапутнике на овом студијском путовању.

5. Које нове контакте сам остварила?

С обзиром да смо у свим институцијама добили и њихове електронске адресе сигурна сам да ћу ускоро остварити контакт са неким од стручњака које сам упознала.

6. Шта се од свега виђеног може применити у Србију?

Мислим да се може применити све што сам навела у одговору на питање бр. 2 само је потребна добра воља и договор.

Јелена Најдановић Томић
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

5.3 Извештај представника Завода за унапређивање образовања и васпитања

У организацији пројекта Модернизација система средњег стручног образовања организована је студијска посета Аустрији, Бечу, за представнике Министарства просвете и науке, Завода за вредновање квалитета образовања, Завода за унапређивање образовања и васпитања, као и релевантних социјалних партнера Министарства економије и регионалног развоја и Привредне коморе Србије. Посета је трајала од 6.05 до 11.05.2012.године.

У име организатора, студијску посету су водили експерти пројекта, односно Компоненте 3 Осигурање квалитета: Кирстен Шнајдер, кључни експерт и Славица Поповић, експерт пројекта и преводилац, а у име домаћина Рајнхард Небауер, представник Аустријског савезног министарства за образовање, уметност и културу.

Циљ: Упознавање примера добре праксе у систему осигурања квалитета средњег стручног образовања Аустрије, са фокусом на праћење колега једнаких по образовању и позицији.

План посета институцијама

1. дан - посета Аустријском савезном министарству за образовање, уметност и културу и Регионалној привредној комори
2. дан - посета Аустријском референтном телу за осигурање квалитета у стручном образовању, Националном координационом телу за Национални оквир квалификација у Аустрији и Високој педагошкој школи
3. дан – посета Вишој стручној школи за пољопривреду и шумарство, Аустријски институт за истраживања у стручним обукама
4. дан – посета Академији за бизнис и организацији Култур Контакт
5. дан - посета Стручној занатској школи (дуални систем)

Кључна запажања

„ Не мењај циљ, већ промени начин доласка до циља“

Основни утисак јесте чињеница да је Аустрија земља са дугом традицијом стручних школа, у којој се негује занатско образовање са укорењеним нераскидивим везама између света образовања и света рада. Одатле проистиче и чињеница о ниској стопи незапослености, значајно испод европског просека.

Дуални систем је имао изазове попут светске економске кризе, али је опстао као доминантан модел организације у занатском образовању. Субвенције за предузећа су у последње две године нешто умањене, али и даље тај систем добро функционише.

Значајан принцип примењен у стручном образовању јесте партнерство, који наши саговорници нису имали потребе да посебно подвлаче, јер је оно видљиво у различитим аспектима стручног образовања. Небројени су примери: у области развоја квалификација значајну улогу имају матична министарства и истраживачки институти; део курикулума (код трогодишњег занатског образовања) је у надлежности

Министарства просвете, а други Министарства економије; Привредна комора спроводи акредитацију места за рад у предузећима, завршне испите, каријерно вођење...

Новина у концептуалном приступу образовању је *образовање и настава засновани на компетенцијама*, као и у складу са тим рад на развоју НОК-а.

Систем осигурања квалитета у стручном образовању развијан је још од 1997. године, а од 2007. постоји и специјализовано тело које се бави овом проблематиком. Систем почива на заједничком оквиру за „quality management“ и функционише у виду самовредновања у свих 650 стручних школа. Може се приметити да је систем веома флексибилан када је реч о примени овог концепта те да се јављају разлике и специфичности у односу на тип школе, као и у квалитету примене што је било уочљиво током посета школама.

Систем осигурања квалитета функционише на 3 нивоа са утврђеном **хијерархијом одговорности** и по мом мишљењу представља добар пример комбинације централистичког и децентрализованог приступа управљању. Значајно је истаћи и то је пример добре праксе да тимови за квалитет на нивоу школа функционишу и да се на основу показатеља реагује, како на микро нивоу (наставничка већа), тако и на макро нивоу (кроз организацију семинара за школе...). **Праћење колега једнаких по образовању и позицији** је започето као метод екстерне евалуације и за сада обухвата само део система у стручном образовању. Из примера једне занатске школе, стекли смо увид у којој мери је овај приступ помогао да се прилично херметичне школе отворе и да дух кооперативности завлада насупрот духу компетитивности. Овај систем је прилично скуп, те Министарство просвете финансира део реализације посета.

Систем професионалног развоја наставника стручних школа функционише као „in – service“ обука у оквиру Педагошке високе школе и програми су различити у зависности од врсте стручног образовања, односно типа школе у којој наставник ради. Важно је истаћи да се осим педагошких и стручних компетенција стичу и организационе, социјалне, комуникацијске способности и мотивационе вештине. Недостају механизми праћења ефеката ових курсева у самом наставном процесу.

Област истраживања у стручном образовању је веома развијена, те се може закључити да планирање и развој система стручног образовања почива на анализама и сврсисходним акционим истраживањима. Испитивање потреба и трендова на тржишту рада, праћење ефеката примењених иновација у стручном образовању, образовање одраслих, само су неки од истраживачких проблема у богатој пракси развијене мреже института и истраживачких организација. Ако се овоме дода и транспарентност резултата у оквиру различитих извора, посебно у on – line окружењу (одличан пример: portal qualification barometer), намеће се закључак да је ово простор на који се треба угледати и развијати културу истраживања у области стручног образовања у нашем систему.

Проходност у оквиру система је омогућена и биће унапређена имплементацијом концепта образовања заснованог на компетенцијама. Новина у односу на наш систем јесте развијена мрежа струковних колеџа, тзв. више стручне школе различитог типа (бизнис, трговина...) у трајању од пет година које дају квалификацију middle manager

(nivo V NQF) и истовремено општи приступ систему високог образовања или укључивања на тржиште рада. Слабост овог образовања је недостатак практичне наставе ван школе, али се његова сврсисходност огледа у подацима који говоре да је запошљавање након школовања у једнаком проценту присутно као и наставак школовања.

Сумирајући запажања и информације саговорника из кључних институција може се закључити да постоји функционалан систем стручног образовања, који се стално унапређује и развија. Ефекти стручног образовања су очигледни и резултат су адекватне приоритизације у погледу развојних привредних области, континуираног праћења потреба тржишта рада, трендова у образовању, аутентичног приступа утемељеног у дугогодишњој традицији дуалног система, као и у развијеној управљачкој инфраструктури са равномерном расподелом одговорности. Важно је истаћи постојање мреже институција које заједнички раде на развоју и унапређивању стручног образовања и чији су задаци и циљеви јасно дефинисани и комплементарни тако да нема превише преплитања и дуплирања посла. Из овог система који функционише по принципу партнерства, довољно је флексибилан и у потпуности сврсисходан могу се и код нас применити одређене поставке: организација наставе; разноврсност у образовној понуди али фокусирана на потребе локалног и националног тржишта рада; заједнички рад (интензивно подржан са системског нивоа) на подизању атрактивности стручног образовања и подршци ученицима; систем усавршавања наставника према специфичним потребама стручног образовања; интензивна укљученост и одговорност организација послодаваца попут привредне коморе у обезбеђивање квалитета процеса реализације практичне наставе и у оквиру процеса акредитације и препознавања претходног учења; активна подршка школске управе и надзора у оквиру „дневног“ живота школа, као и одговорност у погледу њихових резултата; развијена и сврсисходна истраживачка пракса са транспарентним резултатима и њиховом употребом; успостављена база „компетентних колега“ обучених да прате колеге једнаке по образовању и позицији; интернет платформа са свим инструментима и тумачењима резултата за процес самовредновања.

Татијана Глишић

Центар за стручно образовање и образовање одраслих
Завод за унапређивање образовања и васпитања

5.4 Извештај представника Министарства просвете и науке – Школске управе Београд

ИЗВЕШТАЈ о студијској посети Аустрији од 6. до 11. маја 2012. године у складу са Описом задатака, Пројекат „Модернизација система средњег стручног образовања” у оквиру компоненте која се бави осигурањем квалитета

Моји утисци о студијској посети Аустрији су позитивни. Мишљења сам да ће ми то бити од користи у даљем професионалном раду јер сам добио много вредних информација о карактеристикама система школства у Аустрији у области средњег стручног образовања и упознао се са великим бројем примера добре праксе. На тај начин подигнут је ниво моје информисаности и стицања нових искустава.

Од посебне користи су ми биле посете Школи за пољопривреду и шумарство, Националном координационом телу за Национални оквир Квалификација Аустрије и размена искустава са просветним инспектором. Примере добре праксе и квалитетног рада афирмисаћу у својој средини како би се код нас подигао ниво свести о корисности размене искустава међу заинтересованим странама применом принципа, метода и алата осигурања квалитета.

Приликом боравака приметио сам нове концепте и идеје: посебно ми је занимљив дуални систем стручног образовања после секундарног образовања и спровођење једногодишње стручне припреме и практично образовање (шегртовање) у школским радионицама и изван Школе. Снажан утисак на мене оставио је концепт по коме су ученици материјално стимулирани за време обављања праксе, као и веза научног института и пољопривредне школе током целокупног циклуса оспособљавања ученика.

Од виђеног у Србији могуће је примени следеће: увођење шегртовања које смо некад имали и материјално награђивање ученика за време праксе, ускалађеност квалитета образовања са потребама тржишта рада, децентрализација Министарства просвете и преношење надлежности на регионални ниво.

ПРОСВЕТНИ САВЕТНИК
Милан Јоксимовић

5.5 Извештај представника Министарства економије и регионалног развоја

Министарство економије и регионалног развоја

Сектор за запошљавање

Датум: 21.05.2012.године

ИЗВЕШТАЈ СА СТУДИЈСКЕ ПОСЕТЕ - АУСТРИЈА (БЕЧ)

У периоду од 06. до 11. маја 2012. године била сам учесник студијске посете Аустрији – Бечу, коју је организовао Пројекат „Модернизација система средњег стручног образовања“ – ИПА 07, у оквиру компоненте “Осигурање квалитета у средњем стручном образовању“.

Студијска посета је обављена у складу са планом, према унапред припремљеној агенди и била је веома успешна и корисна како за даљи рад компоненте “осигурање квалитета“, тако и за даљи развој и реформу средњег стручног образовања.

Посетили смо Министарство просвете, уметности и културе које је било и наш домаћин, затим Привредну комору Аустрије, Референтно тело за осигурање квалитета у стручном образовању, Национално координационо тело за Национални оквир квалификација у Аустрији, Универзитетски колеџ за образовање наставника, Школу за пољопривреду и шумарство, Институт за истраживања у стручном образовању, Бизнис академију, Култур контакт Аустрија и Стручну школу за обављање праксе.

Приликом посете наведених институција били смо у прилици да путем презентација и у директном разговору са домаћинима сазнамо о дуалном систему у стручном образовању и улози Привредне коморе, о истраживањима у стручном образовању у смислу начина прикупљања података о стручном образовању и примене истих, о институцијама које се тиме баве, како се спроводе истраживања и о улози јавне службе за запошљавање, затим о осигурању квалитета, самовредновању и праћењу рада колега једнаких по образовању, о сарадњи са Култур контактом у Аустрији и спровођењу разних пројеката, о условима у којима се реализује настава у стручним школама, уписној политици по питању средњег стручног образовања и општег образовања и сл. Општи утисак је да је у овим областима све уређено и да се ради о једном организованом систему, који даје позитивне резултате и који као такав функционише дуги низ година.

Информације које смо сазнали су од великог значаја за наш образовни систем и запошљавање, нарочито с аспекта обучавања и стицања стручних квалификација кроз дуални систем, затим истраживања у стручном образовању која су од значаја за дефинисање политике образовања и запошљавања, улога министарстава, регионалних комора и јавне службе за запошљавање, као и за развој Националног оквира квалификација.

Сусретали смо се са директорима школа, руководиоцима у министарству и институцијама, као и људима из наше земље и окружења који живе Аустрији и раде или се школују у поменутих институцијама.

Веома корисне информације добили смо у Министарству просвете, уметности и културе које нам је дало једну општу слику о образовном систему у Аустрији (шематски приказ образовања), институцијама, начину финансирања, обухвату броја лица, улози стручних школа и послодавца и сл. Такође, детаљне информације о истраживањима добили смо у Институту за истраживања у стручном образовању и то о врстама истраживања, институцијама које се тиме баве, сајтовима где се могу добити ближи подаци, о јавној служби за запошљавање која је тесно повезана са овом институцијом. У стручној школи за обављање праксе добили смо детаљне информације о дуалном систему у стручном образовању, учесницима у процесу, евалуацији, извештавању, финансирању, спровођењу стандарда квалитета и самовредновању. У Привредној комори сазнали смо коју улогу има комора када је у питању и образовање и запошљавање, сарадњи са осталим институцијама и социјалним партнерима и др.

У том смислу веома су битни подаци да:

- велики број ученика се опредељује за неки вид стручног образовања (око 80% уписује стручне школе, а 20% гимназијско образовање)
- занат у Аустрији је јако цењен, а 40% запослених у Аустрији поседују завршен занат као највише завршено образовање
- „дуални систем стручног образовања“ подразумева спровођење обуке у предузећу и скраћени образовни програм у школи
- током обуке удео практичне наставе у предузећу је 75% у односу на теоријску наставу 25% у стручној школи
- организовање обуке се обавља посредством Привредне коморе (регистрање Канцеларија за обуку, подношење захтева послодавца, утврђивање постојаности услова за обуку, регистрање уговора између ученика и послодавца и др.)
- за пружање обуке предузећа добијају субвенције
- ученици – полазници за време обуке добијају месечну зараду
- након обуке полазници завршни испит полажу у Привредној комори
- поред шегртовања и стручног образовања ученици имају отворену могућност да упишу Вишу стручну школу која траје 5 година и завршава се испитом зрелости и дипломским испитом, чиме стичу стручну квалификацију и општи приступ високим школама (двострука квалификација)
- велики број агенција, невладиних организација и институција се баве истраживањима у области стручног образовања и тржишта рада, где је фокус на појединцу, а подаци се користе за креирање политика образовања и запошљавања
- на сајту јавне службе за запошљавање налази се листа институција које се баве истраживањем тржишта рада за потребе службе, затим подаци о кретању незапослености и посредовању службе дневно, слободним радним местима и активним мерама запошљавања које се искључиво раде на бази података о истраживањима
- у току је израда Националног оквира квалификација Аустрије, а за израду је задужена Национална агенција за квалификације
- Национални оквир квалификација ће имати 8 нивоа образовања којим ће бити обухваћене све области образовања (формално, неформално, информално)
- дескриптори нивоа образовања биће засновани на знању, вештинама и компетенцијама, а за израду описа квалификација биће задужене конкретне институције

- основни елементи за квалитет у стручном образовању засновани су на принципима: оријентисаност ка исходима, транспарентност, партиципација (учешће), употреба признатих метода управљања квалитетом, економична употреба времена и финансијских ресурса, етика у погледу циљева евалуације, мера и баратања подацима
- Аустријска иницијатива за квалитет у стручном образовању - обухвата све типове стручних школа и виших стручних школа и све нивое система стручног образовања - школе, школска инспекција (регионални ниво), Општа управа-директорат у Министарству просвете (национални ниво)
- Извештаји о квалитету (школски, регионални, савезни) садрже: приказ ситуације на крају године , план даљих активности, проверу и постављање циљева, дискусију, процену менаџмента (руковођења) и учинка, развој људских ресурса и едукацију и обуке за руководиоце, наставнике и особље и др.
- Аустријска иницијатива за квалитет у стручном образовању - пружа подршку професионалним активностима, а инструменти управљања квалитетом пружају помоћ у систематском посматрању, евалуацији и разматрању. Унутар овог оквира, предузимају се заједнички кораци да би се повећала одговорност самих школа, постигла побошљања у настави и ова иницијатива за квалитет помаже да се осигура висок ниво обука и признају квалификације стечене кроз обуку
- осигурање квалитета је базирано на самовредновању
- самовредновање и праћење рада колега једнаких по образовању и позицији је један организован процес где се тачно знају улоге и задаци (саставља се тим, пише се извештај, идентификују недостаци, дефинишу акциони планови, предузимају мере у циљу побољшања и сл.)

Веома су импресивни утисци о условима у којима се одвија настава у стручним школама које смо обишли, јер се ради о савременим школама, новом простору који је израђен према најновијим и најмодернијим стандардима, са свом неопходном пратећом опремом за практичан рад, а Школа за пољопривреду и шумарство у склопу школе има веома лепо опремљен и Дом ученика.

Сазнања која смо стекли биће примењива током рада на даљем развоју квалитета у стручном образовању, нарочито када је у питању вредновање рада школа, за истраживања и планирање политике и образовања и запошљавања, у даљој сарадњи са Култур контактом Аустрија, по питању развоја Националног оквира квалификација, као и приликом планирања и спровођења програма обука за незапослена лица у циљу усклађивања понуде и тражње на тржишту рада.

Позитивна искуства стечена током студијске посете од великог су значаја за даљи рад на процесу реформе средњег стручног образовања, која треба да буде заснована на исходима учења, стандардима и осигурању квалитета, а све у циљу повећања компетентности и квалификованости радне снаге, а самим тим бржег запошљавања и смањења незапослености.

Извештај сачинила
Љиљана Лутовац

5.6 Извештај представника Привредне коморе Србије

Име и презиме, институција:	Ирена Дуканац, Привредна комора Србије
Датум подношења извештаја:	21. мај 2012. године
Време и место:	Беч, Аустрија, 06 – 11. мај 2012. године
Организатор:	Јединица за имплементацију пројекта „Модернизација система средњег стручног образовања у Србији“ и Министарство просвете, уметности и културе Аустрије
Сврха-циљ:	Упознавање са системом осигурања квалитета стручног образовања у Аустрији
Учесници:	Чланови Радне групе за осигурање квалитета: <ul style="list-style-type: none">– Јелена Најдановић Томић, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања– Јасмина Ђелић, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања– Љиљана Лутовац, Министарство економије и регионалног развоја– Татијана Глишић, Завод за унапређивање образовања и васпитања– Милан Јоксимовић, Министарство просвете– Ирена Дуканац, ПКС Kerstin Schneider, експерт Славица Поповић, Јединица за имплементацију пројекта

Теме и садржај рада:

Студијска посета је организована сагласно плану рада Радне групе за осигурање квалитета пројекта „Модернизација система средњег стручног образовања у Србији“, који финансира Европска унија, а спроводи Министарство просвете и науке Републике Србије. Циљ посете био је упознавање са осигурањем квалитета образовања у Аустрији. Састанке је организовало Министарство просвете, уметности и културе Аустрије, а домаћини делегације су били Реинхард Ноебауер (Reinhard Nöbauer) и Елизабет Бурден (Elizabeth Burden).

Реализоване су посете следећим институцијама:

- Министарство просвете, уметности и културе Аустрије** (*Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur*) – учеснике посете су са аустријским образовним системом упознали **Реинхард Ноебауер** и **Катрин Виленсхофер** (Katrin Willenshofer):
 - основна разлика у односу на Србију је постојање дуалног система образовања, односно средњих стручних школа за образовање ученика у привреди (тзв. шегртовање, где се 4/5 програма реализује у предузећу, а 1/5 у школи), а које су део формалног образовног система; надлежности у дуалном образовању су подељене између Министарства просвете, Министарства економије и Привредне коморе;

- обавезно образовање траје до 15. године и обухвата основну школу (4 разреда) и вишу основну школу (4 разреда), где ученици бирају између два подручја - општеобразовног и стручног
- после више основне школе ученици који нису напунили 15 година имају обавезу да упишу средњи ниво образовања – вишу општеобразовну школу или једну од 3 врсте стручних школа (виша стручна, средња стручна или шегртско образовање); 80% ученика се опредељује за неки вид средњег стручног образовања и то је највиши проценат међу земљама ЕУ и ОЕCD (у Србији је око 60%);
- стопа незапослености у Аустрији је 50% нижа од стопе незапослености у Европи, а стопа незапослености младих је међу најнижима у ЕУ и то је резултат веома развијеног и квалитетног система стручног образовања, укључујући и терцијарно стручно образовање (високе стручне школе, академије, колеџи и високе педагошке школе)
- у оквиру пројекта „Стандард образовања у стручном образовању“, чија је основна карактеристика учење усмерено на компетенције, развијају се модели компетенција и специфични елементи садржаја; нема тестирања студената, већ се користе примери за употребу у пракси (инструменти за наставнике који реализују наставу) и обуке наставника; стандардима компетенција одређен је очекивани исход образовања; од школске 2014/15. године уводи се нови модел матуре и испит оријентисан на компетенције;

2. Одељење за образовање ученика у привреди Привредне коморе Беча (*Wirtschaftskammer Wien Lehrlingsstelle – Lehrbetriebservice*) – домаћин је био Марио Грња:

- тренутно у Аустрији постоји око 260 заната, од тога у Бечу око 200;
- Привредна комора Беча окупља 123.000 привредника (од којих је 80% завршило неки вид дуалног образовања), а у дуалном систему образовања има 20.000 ученика и више од 5.500 места у предузећима и организацијама где се ученици обучавају; постоји велика тражња за квалификованим радницима;
- дуални систем: да би ушао у систем образовања у привреди, ученик мора да има најмање 15 година и потписан уговор са предузећем у коме ће се образовати; власник предузећа или бар један запослени морају имати положен мајсторски испит у струци у којој се ученик образује, а предузеће мора испуњавати техничке услове за школовање; 4 дана недељно ученик ради и образује се у предузећу, по програму који прописује Министарство економије, а 1 дан недељно је у школи (програма прописује Министарство просвете); школовање траје 2, 3 или 4 године и за то време ученик прима плату, која се сваке године увећава (у 4. години износи од 600 – 1.500 евра, зависно од заната); на крају школовања полаже испит пред комисијом Привредне коморе, а после тога има могућност даљег школовања, укључујући и високо образовање;
- Привредна комора у дуалном систему обавља комплетну администрацију, укључујући и обучавање и лиценцирање привредника у чијим се предузећима обавља учење (мајсторска лиценца), утврђивање испуњености услова за учење, праћење поштовања рокова, организацију и реализацију завршних испита, а поред тога пружа помоћ кандидатима да нађу одговарајуће предузеће;
- постоји систем бенефиција, субвенција, стимулација и награђивања предузећа у дуалном систему, како од стране државе, тако и од стране Привредне коморе;

3. Аустријско референтно тело за осигурање квалитета у стручном образовању и обуци (*ARQA-VET Österreichische Referenzstelle für Qualität in der Berufsbildung*) - у оквиру Аустријске агенције за међународну сарадњу у образовању и истраживању (*OeAD GmbH - Österreichische Austauschdienst Gesellschaft mit beschränkter Haftung*) - OeAD је аустријска агенција за међународну мобилност и сарадњу, науку и

истраживање. Делокруг и резултате ARQA-VET –а представио је **Франц Гамлингер** (Franz Gamlinger):

- ARQA-VET је национално референтно тело и представља Аустрију у EQAVET мрежи (European Quality Assurance in Vocational Education and Training), чији је циљ успостављање и осигурање квалитета стручног образовања и обуке у ЕУ; финансира га ЕУ, има 5 запослених и чврсто сарађује са Генералним директоратом аустријског Министарства просвете, уметности и културе задуженим за стручно образовање и обуку, образовање одраслих и школске спортове;
- основни задаци: сарадња у оквиру EQAVET, сарадња у националној мрежи за осигурање квалитета и пружање подршке Аустријској иницијативи за квалитет у стручном образовању и обуци (*QIBB - Qualitätsinitiative Berufsbildung*), основаној 1999. године од стране Генералног директората за стручно образовање, а на иницијативу самих стручних школа
- по подацима из 2010. године у Аустрији има око 650 стручних школа, са 27.000 наставника и 330.000 ученика
- QIBB предвиђа 3 нивоа управљања квалитетом и осигурања квалитета – саме школе (локални ниво – директор и менаџер квалитета), просветни инспектори (ниво региона – регионални менаџери квалитета) и Министарство просвете (национални ниво);
- осигурање квалитета се готово у потпуности спроводи кроз самовредновање, једини облик екстерног вредновања је посета колега једнаких по образовању и позицији, али она се спроводи на захтев школе; основна филозофија је да управљање квалитетом треба да доведе до развоја школе, а не да представља контролу;

4. **Национално координационо тело за Национални оквир квалификација Аустрије** – (*NKS Koordinierungsstelle für den NQR in Österreich*) - у оквиру Аустријске агенције за међународну сарадњу у образовању и истраживању (*OeAD GmbH - Österreichische Austauschdienst Gesellschaft mit beschränkter Haftung*) – презентацију је одржао **Карл Ендрју Милнер** (Karl Andrew Müllner):

- аустријски НОК није завршен, али урађени су дескриптори нивоа према исходима учења (очекивана знања, вештине и компетенције); има 8 нивоа, као и Европски оквир квалификација, али су нивои 6, 7 и 8 у аустријском НОК-у подељени – нивои бachelора, мастера и доктора наука су аутоматски постављени на нивое 6, 7 и 8, али постоје и специфичне квалификације које проистичу из дуалног система (нпр. мајсторско звање је ниво 6)
- постоји идеја да се у дипломама и сертификатима наводе и национални и европски ниво квалификација; у развоју је портал ЕУ за поређење квалификација преко ЕОК (http://ec.europa.eu/eqf/compare/select_en.htm#comparison)
- послови везани за НОК су подељени у 3 коридора: квалификације у формалном образовању, квалификације у неформалном образовању и развој методологије за признавање претходног учења; од 2006. до 2010. радило се на развоју критеријума и процедура за мапирање квалификација, у 2011. године урађена је симулација и до данас постоји опис за 21 квалификацију; очекује се да ће НОК имати око 4500 квалификација; описе квалификација раде различите институције, зависно од типа квалификације и коридора коме припада (нпр. за квалификације у дуалном систему описе ради Министарство економије)

5. **Универзитетски колеџ за образовање наставника** (Pädagogische Hochschule Wien) – **Институт за образовање наставника у стручном образовању** - директор **Гертруда Грабнер** (Gertrude Grabner):
- на Институту постоје две врсте програма за образовање наставника: за наставу у средњим стручним школама (за око 250 професија) и за наставу у дуалном образовању (за око 150 поља занимања); по завршетку школовања добија се академско звање бachelора образовања (Bachelor of Education);
 - колеџ има око 3000 студената, од тога око 600 на одсеку за наставу у дуалном образовању;
 - образовање за наставника у дуалном систему траје 6 семестара; наставник заснива радни однос са школом у дуалном систему и током прва два семестра 4 дана у недељи држи наставу у школи уз присуство татора, а 1 дан недељно похађа наставу у Институту; током 3. и 4. семестра искључиво похађа наставу у Институту, а у 5. и 6. семестру самостално држи наставу у школи и 2 недеље по семестру похађа наставу у Институту; за ово образовање је од изузетног значаја претходно искуство;
6. **Школа за пољопривреду и шумарство** (Höhere Bundeslehr- und Forschungsanstalt für Gartenbau Schönbrunn) – директор **Готфрид Келнер** (Gottfried Kellner)
- средња стручна школа у надлежности Министарства пољопривреде, шумарства, заштите животне средине и водопривреде Аустрије
 - недавно реконструисана; капацитет - 850 ученика; у саставу школе постоји ученички дом за 150 ученика; има сопствено пољопривредно добро и стакленик опремљен најмодернијом технологијом за узгој биљака; у оквиру школе се обавља и научноистраживачки рад, а поред образовних профила који се односе на узгој биљака, пољопривреду и шумарство, постоји и пејзажна архитектура
 - осигурање квалитета се врши самовредновањем
7. **Аустријски институт за истраживања о стручном обучавању** (öibf - Österreichisches Institut für Berufsbildungsforschung) – **Роланд Лофлер** (Roland Löffler), пројект менаџер и истраживач:
- Институт је научна, непрофитна и независна институција, основана 1970. године од стране аустријске Коморе рада и Федерације синдиката, са задатком да спроводи основна истраживања о стручном образовању и обукама – прикупљање и обрада података о занимањима, развој наставних програма, учешће у развоју правног основа за дуално образовање, истраживања тржишта рада; 1996. део института је интегрисан у Националну службу за запошљавање као Одељење за истраживања тржишта рада и стручно информисање; остатак института се репозиционирао и као кључне послове поставио интернационализацију истраживачких активности и нова поља истраживања са 9 запослених;
 - садашња мисија: реализација висококвалитетних истраживања у циљу подржавања и промоције политика и активности у областистручног образовања и обуке; интеркултурални и интердисциплинарни приступ;
 - Кључна поља истраживања: дуални систем, шегртовање – развој образовних програма, репери, тестирање и вредновање, комплементарни модели образовања и обуке; стручно образовање – осигурање квалитета, алтернативни начини за учење и спровођење наставе, образовни програми; европски и национални оквир квалификација; образовање одраслих и даље образовање; вертикална и хоризонтална проходност образовног система;

- у Аустрији се истраживањем о стручном образовању и обуци не бави ниједна јавна институција нити универзитетски институт, али постоји неколико приватних истраживачких института;

8. Пословна академија Донаштат (*Handelsakademie Donaustadt*) – у овој институцији која припада средњем стручном образовању домаћин је био директор **Кристијан Посад** (Christian Posad):

- Академија има око 850 ученика у две школе – вишој стручној школи (колеџу) која траје 5 година и обезбеђује диплому која омогућава како запослење, тако и наставак школовања на универзитету и средњој стручној школи у трајању од 3 године, после које је могуће запослење или наставак школовања, али не на универзитету (уколико ученик жели да настави школовање на универзитету мора претходно да положи стручни испит зрелости ван школе или да се дошколује до нивоа више стручне школе)
- фокус је на економским наукама и страним језицима
- осигурање квалитета се обезбеђује кроз присуство директора првом часу који наставник држи у школи и кроз развој критеријума за оцењивање стандарда квалитета, за шта је задужен средњи менаџмент школе; самовредновање се спроводи једанпут годишње, пре редовне посете просветног инспектора и годишњег састанка са средњим менаџментом школе; екстерно вредновање до сада није примењивано;
- континуирано образовање наставника је обавезно само када се уводе новине, док је стручно усавршавање пожељно, али није обавезно;

9. Култур Контакт (*Kultur Kontakt*) – **Моника Мот** (Monika Mott):

- Култур Контакт делује као невладин центар за образовање, културу и уметност, али уз подршку Савезног министарства за образовање, уметност и културу Аустрије, фокусирајући се географски на Аустрију, источну и југоисточну Европу;
- основне области деловања ове непрофитне организације са преко 60 запослених су културна сарадња, помагање развоја уметности, културно образовање у школама и образовна сарадња;
- једно од кључних питања је сарадња школа и послодаваца – да ли и у којој мери сарађују и да ли се разумеју;
- развој квалитета је један од развојних приоритета, а управљање образовањем међу најважнијим областима интересовања Култур Контакта;
- у области стручног образовања и обуке фокусирани су на хотелијерство, туризам и кетеринг, пословање и предузетништво и пољопривреду;
- уметност је у успостављању новог приступа наставе и учења – настава и учење засновано на компетенцијама
- најзначајнији пројекти у области стручног образовања у Србији су *TourReg* (подршка развоју образовања у туризму – 12 школа) и *EcoNet* (виртуелне компаније и промоција предузетничког учења, у сарадњи са GTZ – 40 школа)
- кључно поље сарадње са Србијом је инклузивно образовање, кроз округле столове са Националним просветним саветом

10. Бечка Друга централна стручна школа (*Zentralausschuss Berufsschullehrer Wien*) – стручна школа у дуалном образовању
Роберт Рор (Robert Rohr), просветни инспектор:

- Аустрија има 8.000.000 становника, 123.000 ученика у дуалном систему у око 270 различитих професија; од тога је у Бечу 20.000 ученика у 24 школе и 150 професија
- ово је једна од 5 централних бечких школа које у свом саставу имају више различитих школа – за хемију, графику и дизајн, за уметност и ручни рад, за обраду дрвета и израду музичких инструмената и за трговину и путовања
- 67% ученика су Аустријанци, а 33% има мигрантско порекло, укључујући и 14% страних држављана; уважавају се религиозне разлике и разлике у матерњем језику
- неопходан је уговор са предузећем, плате исплаћује предузеће, стручно образовање је обавезно, максимално траје 4 године; 25% теоријске и 75% практичне (на послу) наставе; завршни испит се полаже у Привредној комори
- школа се финансира од стране федералне владе и/или градске управе

Петер Раиф (Peter Reif), наставник у Школи за обраду дрвета и израду музичких инструмената одговоран за осигурање квалитета – Аустријска иницијатива за квалитет у стручном образовању и обуци (QIBB):

- QIBB обухвата све школе и колеџе у стручном образовању и обуци и има 3 нивоа (школа, просветни инспектори и Министарство просвете)
- усмерен је на исходе образовања и представља континуирани процес унапређивања, са 4 елемента – планирање, реализација, провера, деловање (plan-do-check-act)
- провера се врши интерним и екстерним вредновањем (повратне информације на нивоу школе, на нивоу система, од заинтересованих страна – преко интернет платформе и кроз посету колега једнаких по образовању и позицији – peer review)
- извештај о квалитету садржи преглед стања на крају школске године и план за унапређивање
- QIBB обезбеђује инструменте за управљање квалитетом и професионални развој који омогућавају систематско запажање, вредновање и деловање; помаже подизању одговорности саме школе и унапређивању наставе и обезбеђује висок ниво обуке и препознавање квалификација стечених обуком.

Закључак:

Аустрија има разрађен систем управљања квалитетом и унапређивања квалитета, који обухвата три добро умрежена нивоа – локални (школа), регионални (просветни инспектор) и национални (Министарство просвете). Овај систем се базира пре свега на самовредновању, док је екстерно вредновање ретко. Циљеви који се односе на унапређивање квалитета се постављају на националном нивоу (1-2 циља), регионалном и локалном, тако да школа у конкретном периоду који је обично годину дана 3 - 5 циљева које треба да постигне. Улога просветних инспектора је врло важна. Аустријска иницијатива за квалитет у стручном образовању и обуци (QIBB) је кључно тело које обезбеђује алате за осигурање и унапређивање квалитета.

6. СУМАРНИ ПРИКАЗ СТУДИЈСКЕ ПОСЕТЕ

6.1 Систем стручног образовања у Аустрији

Ученици у Аустрији почињу са стручним образовањем и обукама у релативно раном добу, а велики проценат њих (80%, што је највиши проценат у Европској унији) остаје у овом систему као ученици на вишим нивоима средњег образовања. Као што показују статистички подаци (Аустријског института за истраживања у стручним обукама, Öibf) који се односе на „целоживотно учење“, у Аустрији постоји веома висока стопа похађања стручног образовања, за коју верују да се може приписати чињеници да се систем стручног образовања потенцијалним ученицима представља као веома атрактиван. Систем стручног образовања у Аустрији је осмишљен као систем у коме се стичу вештине на средњем нивоу чији су резултати и исходи мало (незнатно) изнад просечног нивоа. Овај систем је изванредан када је у питању постизање и одржавање релативно ниске стопе незапослености младих – 9.9% у поређењу са Европском унијом у којој је та стопа 20.2%. Аустрија такође има и низак ниво учешћа у високом образовању (20%). Стопа незапослености је 2010. године у Европској унији била 9.3%, док је у Аустрији износила 4.8%.

Улазак (упис) у систем стручног образовања резултат је строгог процеса селекције који се заснива на информацијама са тржишта рада, а уједно је и директно повезан са потребама тржишта рада (нпр. у веома поједностављеној корелацији то значи да уколико постоји само 10 слободних места за зидаре, онда ће бити обучавано само 10 зидара). Бројчани подаци о запошљавању се ажурирају на дневној бази и доступни су online свим интересним странама.

Укратко, постоје три основне „опције“ за ученике у стручном образовању у складу са критеријумима селекције (критеријуми се разликују, нпр. најнижи потребан успех, пријемни испит и захтеви тржишта рада). 26% од 80% ученика у стручном образовању похађа петогодишње програме на вишим средњим техничким и стручним школама, који им пружају потпуну проходност за упис на универзитет. Програми виших стручних школа подељени су на три једнака дела: опште образовање, стручну теорију и стручну праксу. Стручна пракса се реализује у школским радионицама и фирмама за обуку, као и током обавезне праксе у привреди. Ученици на пракси (приправници) су посебно добродошли у туризму као привредној грани, зато што они представљају јефтину радну снагу током самог шпица сезоне.

Међутим, компаније нису у обавези да примају ученике који ће код њих обављати праксу, тако да ученици морају сами да пронађу компанију у којој ће обављати праксу. Имајући у виду да ученици могу да обављају праксу и у другим земљама, не постоји контрола квалитета обука које нуде ове компаније. Поред тога, компаније у којима ученици обављају праксу нису места на којима се врши практично оцењивање или оцењивање засновано на компетенцијама. Ипак, програм који нуде више стручне школе популарнији је у односу на програм у средњим стручним школама, зато што води до „двоструке“ квалификације: дипломе матурског испита, која омогућава упис на универзитет, и стручне дипломе, која даје могућност уласка на тржиште рада и регулисане занате.

Другу могућност представљају програми у трајању од једне до четири године у средњим техничким и стручним школама на средњем нивоу (секундарном степену 2), који воде до сертификата који не омогућава упис на универзитете. Међутим, овај сертификат даје проходност на универзитетске курсеве у трајању од 2 до 3 године који омогућавају „премошћавање“ између средњег стручног образовања и универзитетског

образовања. 14% од 80% ученика у стручном образовању похађа програме средњих стручних школа, које обухватају 10 занимања (професија) или стручних области које се састоје из три иста и једнака дела као и програми виших стручних школа. И код ових школа (програма) постоји обавезна пракса.

Трећу могућност, дуални систем шегртовања у трајању од 2 до 4 године у 224 признатих (занатских) професија, похађа 40% од 80% ученика у стручном образовању. Овај трипартитни систем има дугу традицију и висок статус у Аустрији, јер ученици стичу висок ниво вештина. Иако постоји само незнатно осигурање квалитета процеса учења од стране школа, места на којима ученици обављају праксу (тј. компаније) морају бити одобрене на основу скупа критеријума квалитета по којима се нуде обуке за ученике (чини се да не постоји даље праћење ових компанија након њиховог иницијалног одобравања).

Обављање праксе се заснива на добро структурисаном концепту шегртовања који интегрише учење у школи са обуком на радном месту. Укљученост социјалних партнера у све нивое образовне понуде, како у изради, тако и у реализацији стручног образовања, сматра се уједињујућом снагом за систем, који такође обезбеђује снажну и ефикасну сарадњу између интересних страна. Отуда је Министарство просвете одговорно за наставни програм теоријске наставе која се одвија у школи, док је Министарство економије одговорно за практичан део система шегртовања. Привредне коморе су одговорне за управљање свакодневном администрацијом система шегртовања.

Постоје два главна улазна захтева за систем шегртовања, од којих је један регулисан потребама тржишта рада. Прво, сви ученици завршних разреда узраста од 14 година морају да похађају „додатну“ припремну годину у некој политехничкој школи док не испуне услов који се односи на најранији узраст за почетак шегртовања са навршених 15 година живота. Затим, ученици (и њихови родитељи, уколико су ученици малолетни) морају да потпишу уговор о шегртовању са компанијом, која ће уједно исплаћивати плату за шегртовање (у износу од приближно 80% пуне плате квалификованог радника), чиме се регулише и број шегртских (приправничких) места према потребама тржишта рада. Похађање часова теорије у школи је обавезно.

Поред тога, постоји и „интегрисана“ понуда програма стручног образовања посебно израђена за ученике са посебним потребама који похађају програм обуке код пружаоца обуке. Тренутно има око 12000 ових ученика. Ученици са посебним потребама имају могућност да похађају исти програм у дужем временском периоду, или да стичу парцијалне квалификације.

Око 10% ученика у стручном образовању не завршава овај вид образовања и напушта га без квалификације (млади људи од 22 године). Имајући у виду да је осигурање квалитета процеса учења у мањој мери присутно у вишим стручним школама и средњим стручним школама, ученици не могу да стекну парцијалне квалификације или да добију могућност за хоризонталну проходност. Једина опција која им је тренутно на располагању је да се врате на нижи ниво програма који се нуде у стручном образовању.

Међутим, у току је нови пројекат кроз који се уводи приступ настави заснованој на (оријентисаној ка) компетенцијама. Радне групе за наставне предмете су заједно са наставницима развиле методологију и дефинисале компетенције у смислу критеријума учинка и исхода учења (изјаве типа „ученик је у стању да...“). На основу ових компетенција урађени су и примери часова. Поменути пројекат је тек на почетку – нпр. у овом тренутку наставници пилотирају примере часова, тако да још увек нису

развијени системи осигурања квалитета или стандарди (нпр. за оцењивање квалификација заснованих на компетенцијама). Остаје да се види колико ће далеко Аустрија отићи у погледу приступа заснованог на компетенцијама. Међутим, уколико се овај приступ правилно примењује уз подршку одговарајућег система квалитета, он може омогућити свим ученицима прекопотребну хоризонталну проходност и стицање парцијалних квалификација, као и бољу контролу квалитета и оцењивање на пракси и током обуке на радном месту.

Систем стручног образовања у Аустрији не покрива само широк спектар потреба – преко 250 програма у трајању од 2 до 5 година - већ, што је још важније, обезбеђује вертикалну проходност и могућности за учење на различитим нивоима, чиме се кроз стручну матуру ефикасно повезује стручно образовање са општим образовањем. Један од тренутних изазова са којим се систем сусреће је осигурање квалитета, и то не само осигурање квалитета обука на радном месту, већ и самих школа. Тренутно није обезбеђен минимум националних стандарда, па је ОЕСД (Организација за економску сарадњу и развој) предложила да би требало да постоји ефикаснији систем праћења и подршке организацијама које нуде обуке (пружаоцима обука), што се може постићи кроз увођење самовредновања, и евентуално обавезне екстерне контроле.

6.2 Систем осигурања квалитета у стручном образовању

Контрола квалитета система шегртовања одвија се путем инспекције, тј. увида испитне резултате и увида у даље кретање ученика (нпр. кроз њихово запошљавање). Пошто је стопа незапослености у Аустрији на најнижем нивоу у поређењу са остатком Европе, овакав начин (контроле) сматра се довољним нивоом контроле и осигурања квалитета. За Србију би било интересантно да сазна више о специфичним факторима и процесима (нпр. бенчмаркинг за примере добре праксе) који воде до тако високе стопе успешности. Такође се поставља питање да ли су ниске стопе незапослености резултат дужег задржавања младих људи у образовању и обукама, смањења (сужавања) старосних група (нпр. због све мањег броја младих људи) или резултат све присутнијег тренда одласка на високо образовање.

Петодневна студијска посета је омогућила само веома ограничен увид у систем осигурања квалитета у стручном образовању у Аустрији. Из тог разлога је изузетно тешко докучити који тип система квалитета интерно користе средње стручне школе, јер се чини да постоји веома мало расположивих информација о учинку појединачних школа (нпр. тачних података о томе колико су заиста добре). Ово је делимично и због чињенице да не постоји бенчмаркинг (оцењивање на основу репера) и да школе прикупљају углавном квалитативне информације.

Централни „кровни“ систем квалитета је Матрица квалитета QIBB-а, тј. Иницијативе за квалитет у стручном образовању. QIBB (Иницијатива за квалитет у стручном образовању) представља свеобухватни систем управљања квалитетом за свих 647 установа у стручном образовању и обухвата 3 нивоа: ниво министарства или система, ниво инспекције и ниво установе у стручном образовању. Свако подручје рада у стручном образовању треба да развије специфични систем квалитета под кровом QIBB-а.

Аустрија је савезна држава са 9 региона (округа) или земаља (“Laender”). Сваки регион има свој инспекторат, а инспектори (или „регионални менаџери процеса квалитета“) су директни супервизори установа у стручном образовању. Обично се инспекторат састоји од 1 инспектора по подручју рада у стручном образовању и региону (округу). На нивоу система постоји група за управљање састављена од представника сваког подручја рада у стручном образовању и сваког типа установе. На нивоу установе

постоји менаџер квалитета чије би услуге пружања подршке директору у активностима које се односе на управљање квалитетом требало плаћати за 2 до 3 сата недељно (код једне од посећених установа плаћа се само један сат).

Национални приоритети у домену квалитета и евалуације постављају се за свако подручје рада према 4 области квалитета:

- настава и учење
- квалитет
- економија и друштво
- интернационалност

Матрица квалитета дефинише националне и регионалне приоритете у смислу:

- дугорочних и средњорочних циљева
- мера за постизање циљева
- индикатора за мерење постигнућа
- инструмената евалуације

Установе у стручном образовању морају да одаберу 2 национална и регионална циља, као и да развију свој дугорочни развојни план и краткорочни план за побољшања са специфичним циљевима, мерама, индикаторима и инструментима.

Евалуација се, као део QIBB-а, спроводи првенствено као самоевалуација. Самоевалуација се одвија само путем упитника за ученике и наставнике (али не и за послодавце), а примери се могу наћи на QIBB-овој веб страни. На посматрање наставе и учења се, нпр. не гледа као на алат квалитета за самоевалуацију. Такође, све установе не спроводе систематично посматрање наставе и учења. Установе у стручном образовању морају да састављају двогодишњи извештај о квалитету заснован на националним и регионалним приоритетима. Овај извештај није заснован на критеријумима или доказима и садржи веома мало квантитативних информација које говоре у прилог изјава које је дала сама установа (нпр. у примеру прегледаном током посете). Према ономе што су навеле посећене установе, оне нису у обавези да пишу извештај о специфичним циљевима, мерама, индикаторима и инструментима евалуације саме установе. На годишњем нивоу се током састанка о учинку менаџмента са надлежним инспектором дискутује и о извештају о квалитету.

Пошто не постоји екстерна евалуација самоевалуације установа у стручном образовању, доводи се у питање објективност, поузданост и валидност изјава изнетих у извештајима о квалитету. Међутим, екстерна евалуација је скупа (и процењена је на суму од 15000 до 20000 еура по школи), па се као алтернатива пружању подршке развоју квалитета на нивоу установа у стручном образовању користи праћење рада колега једнаких по образовању и позицији. Праћење рада колега једнаких по образовању и позицији је вид екстерне евалуације (спољашњег вредновања) који спроводи група екстерних експерата. Ове експерте обучава и лиценцира QIBB, док их установе у стручном образовању бирају из базе података експерата у складу са својим потребама.

Установе у стручном образовању одлучују да ли желе да се пријаве за праћење рада колега једнаких по образовању и позицији. Након пријаве, установе морају да прођу процес селекције, јер Министарство (просвете) тренутно финансира на годишњем нивоу између 20 и 30 праћења рада колега једнаких по образовању и позицији по цени од 4000 до 5000 еура по сваком праћењу. Када добију одобрење, установе у стручном образовању могу из базе података да одаберу тим за праћење рада колега једнаких по

образовању и позицији. Колеге једнаке по образовању и позицији од Министарства добијају хонорар од 400 еура по посети, а уједно им Министарство покрива трошкове смештаја и дневнице. QIBB (Иницијатива за квалитет у стручном образовању) обезбеђује установама у стручном образовању приручник за праћење рада колега једнаких по образовању и позицији, који је заснован на Европском приручнику за праћење рада колега једнаких по образовању и позицији. Посете везане за праћење рада колега једнаких по образовању и позицији организују се у складу са методологијом и процедурама европског модела.

Једна од посећених школа је мало изменила ове процедуре и формирала „партнерство засновано на праћењу рада колега једнаких по образовању и позицији“ са друге две школе из других региона. По три представника из сваке школе су посетили сваку партнерску школу. У циљу припреме за посете и одлучивања о фокусу сваке од њих, свих 9 представника школа је прегледало извештај о самовредновању који је свака школа саставила специјално за праћење рада колега једнаких по образовању и позицији. Посећена школа је навела да су додатни резултати које је добила кроз „партнерство“ подаци о бенчмаркинг и могућности за умрежавање и сарадњу. Оно што је још важније, исте школе ће 2013. године имати и фазу консолидације, када ће заједно реализовати још једну радионицу (коју ће финансирати Министарство просвете) да би преиспитале и развиле своје планове за побољшања (планове за унапређивање квалитета рада).

6.3 Прикупљање квантитативних података

Установе у стручном образовању имају на располагању мноштво података до којих долазе приватне и државне институције које се баве истраживањима и анализом (статистичких) података. Установама је на располагању и обиље online података. Oibf (Аустријски институт за истраживања у стручним обукама) је приватна установа која се посебно фокусира на истраживања и статистику у стручном образовању, а један од циљева овог Института је интеграција резултата из различитих интердисциплинарних извора.

Није јасно на који начин појединачне установе у стручном образовању за свој процес самоевалуације могу да пронађу, приступе и користе специфичне податке, као и како доказима могу да поткрепе своје одлуке о евалуацији. Као што је већ поменуто, извештај о квалитету не садржи статистичке податке који би се могли користити као докази за изјаве изнете у извештају, а не спроводе се ни активности везане за бенчмаркинг (чини се да се на ове податке и бенчмаркинг гледа са неодобравањем јер директори сматрају да је једини резултат бенчмаркинга „лигашка табела“ чији део не желе да буду; један од директора и један од инспектора са којима се водио разговор су заправо веома задрто држали овај став).

Oibf (Аустријски институт за истраживања у стручним обукама) је у великој мери био укључен у Leonardo da Vinci пројекат у оквиру кога је настао Европски приручник за праћење рада колега једнаких по образовању и позицији. Поред тога, Oibf је одговоран за ревизију, одобравање и сертификацију установа које се баве образовањем одраслих и даљим образовањем, а ови процеси се спроводе на основу скупа стандарда квалитета. Да би добиле приступ финансирању, установе морају да имају (добију) одобрење на период од 3 године. У овом временском периоду се не реализују посете везане за праћење (мониторинг) установа. Установе које су добиле одобрење морају да поднесу извештај о самовредновању заснован на доказима, који се валидира кроз екстерно одобрење/посету ревизора. Тренутно је у току један пројекат који се бави развојем стандарда квалитета на националном нивоу за све установе у стручном

образовању. Нажалост, није било времена да се разговара о начину на који би се стандарди повезали са QIBB-овом Матрицом квалитета, итд.

6.4 Наставници и тренери у стручном образовању

Систем стручног образовања има једну веома важну карактеристику, а то је захтев да сви наставници у стручном образовању, поред наставничког образовања, имају и праксу из привреде или трговине. Осим тога, диплома о иницијалној обуци наставника у стручном образовању подигнута је на ниво бachelора (основних академских студија), чиме се наставницима у стручном образовању даје солидна педагошка и професионална основа, као и виши статус.

Минимално трајање основних академских студија (бachelor) на државним и приватним универзитетским колеџима за образовање наставника је најмање 3 године. По успешном завршетку студија стиче се наставничка квалификација за одговарајућу наставну област. На неким универзитетским колеџима за образовање наставника у понуди су обуке за наставнике техничких, трговачких, средњих стручних школа, итд. За образовање наставника у стручном образовању потребни су додатни захтеви за упис: прво, кандидати који се пријављују за обуку наставника у стручном образовању морају да имају радно искуство од најмање 3 године у релевантној области. Поред тога, кандидати који се пријављују за обуку наставника у стручном образовању бивају одабрани само уколико су запослени од стране Школског одбора стручне школе из одговарајуће савезне покрајине. Процес одабира је ригорозан тако да само они кандидати који су оцењени као успешни могу да се упишу (напоменуто је да нема неуспешних или оних који одустају од школовања), а њихов број једино зависи од потребног броја нових наставника у стручном образовању за свако подручје рада.

Обука за наставнике стручних школа организује се према „областима компетенција“:

- стручне компетенције
- педагошке вештине
- способност мотивисања и оцењивања
- личне и друштвене компетенције
- организациона способност
- интеркултуралне компетенције

Међутим, оне још увек нису дефинисане као критеријуми учинка и исходи учења према новом пројекту о образованим стандардима (видети Део 4.1). Настава и учење су засноване на националном наставном програму, а сами предавачи доносе одлуку о томе како ће подучавати и оцењивати. Постоје неки дескриптори за поменуте компетенције, али се они не користе за формално оцењивање. Стога не постоје критеријуми за посматрање часова (мада инспектори користе веома детаљне извештаје о посматрању наставе током инспекције школа).

Очигледно је да обезбеђивање добре основе за обуку/образовање наставника у стручном образовању у одређеној мери осигурава квалитет наставе и учења у установама у стручном образовању. Универзитетски колеџи за образовање наставника такође нуде стално стручно усавршавање наставника, иако је у једној посећеној средњој стручној школи деловало као да се у њој не одвија стално стручно усавршавање наставника. Са друге стране, у другој посећеној средњој стручној школи спроводи се неки вид посматрања часова које је повезан са годишњом проценом учинка наставника, што је опет повезано са сталним стручним усавршавањем. Један од главних критеријума сталног стручног усавршавања наставника у стручном образовању је стално праћење струке кроз рад у привреди. Међутим, тренутно не

постоји успостављен систем по коме наставници у стручном образовању морају да докажу (нпр. путем бодова) да су на годишњем нивоу учествовали у сталном стручном усавшавању, којим је обухваћено и праћење струке кроз рад у привреди.

Ипак, веома је тешко утврдити током овако кратке посете који су тачни захтеви овог „кровног“ система квалитета. Чини се да постоје веома различити и неподударни системи квалитета који функционишу у различитим подручјима рада у стручном образовању.

6.5 Национални оквир квалификација

Тренутно је у Аустрији у току развој Националног оквира квалификација у складу са препорукама Европског оквира квалификација. Нови Национални оквир квалификација биће заснован на „исходима учења“ и подељен у 8 нивоа. Нивои 6, 7 и 8 биће подељени на академски и стручни део (што је добар индикатор за велику вертикалну проходност која је на располагању ученицима у стручном образовању; међутим и даље је неопходно дефинисати могућности за хоризонталну проходност).

Развијена је методологија за процес мапирања, као и критеријуми, и отпочео је рад на 21 референтној квалификацији (биће неопходно прилагодити 4500 квалификација и 280 занатских занимања „исходима учења“ и мапирати их). Систем квалитета (за њих) још увек није развијен.